

Lysande Tartuffe

"Tartuffe" av Molière i översättning av Göran O Eriksson

Scen: Gamla Teatern Örebro, Teater Västmanland i samarbete med Länsteatern Örebro, 26/2 2002

Regi: Finn Poulsen

Scenografi/kostym: Tommy Glans

Ljusdesign: Christer Billström

Medverkande: Christina Frambäck, Lars-Gunnar Holmström, Katarina Söderberg, Adam Stone, Marika Holmström, Linus Lindman, Håkan Skoog,

Tomas Tjerneld, Marianne Jansson, Jan-Erik Hagström, Anders Ullvin, Per-Arne Rühling.

Tartuffe är en religiös hycklare och bedragare - en slagkraftig kombination även i det postmoderna samhället - som har nästlat in sig i huset och fullständigt förbländar husfadern Orgon. Han lägger sin förmögenhet och sitt öde i Tartuffes händer. Familjen försöker få Orgon att inse att Tartuffe är en bluff men först när allt har gått riktigt snedd tar Orgon sitt förnuft till fånga. Till slut räddas Orgon dock på mållinjen från fördärv och ruin genom försynen - och synnerligen taskig dramaturgi - och Tartuffe får sitt straff.

Molières pjäs är född med två välbekanta fel. Dels är Orgons måttlösa förtjusning i Tartuffe omöjlig att smälta och dels är slutet fullkomligt osannolikt och samtidigt ett olidligt maratonfjäsk för Louis den XIV (Solkungen). Men det går att bortse från dessa svagheter om man betraktar historien ur en Monty Pythonsk synvinkel. (Sannolikhet och motivering har aldrig spelat en central roll för dessa engelsmän och vi skrattar ju ändå.)

Föreställningen är lite tung i inledningen. Det är mycket som per tradition ska berättas i början av framför allt Orgons mor Fru Pernelle (Christina Frambäck) för att handlingen kan börja. Det är de klassiska reglerna om rummets, tidens och handlingens enhet som spökar. Det vill säga endast ett rum, realtid och allt väsentligt ska hända i rummet. Vad som ligger utanför rummet måste då refereras då det inte kan visas. Lite tungt. Ett återkommande problem och svårt att göra mycket åt då det ju är en klassiker och då det finns gränser för vad man kan göra utan att förlora kontakten med originalet. Men man kan överväga en nedkortning av texten då det är en onödigt lång transportsträcka för en modern publik.

Regissören Finn Poulsen har dock valt att bryta lite med enhetstraditionen genom att låta några handverkare göra helt lösrivna komiska småspel i början och mellan scenerna. Dessa småspel har ingenting med handlingen i övrigt att göra och tillfogar ingenting till tolkningen men de funkar bra för

publiken och piggar upp.

Tartuffes entré ligger märkligt sent i pjäsen. Pjäsen är skriven så.

Han dyker först upp i mitten av pjäsen och fram tills dess talas det mycket för och emot honom. Poängen med den sena presentationen är naturligtvis att reta publikens egna fantasier och känslor omkring skurken och det är en effektiv teknik till att engagera.

Tomas Tjerneld spelar Tartuffe på ett alldeles lysande sätt. Tartuffe är ingen lätt roll. Den är skriven mycket schematiskt och endimensionellt utan något större djup men Tomas Tjerneld lyckas med konststycket att väcka fascination och äckel omkring sin roll. Han gör det med mycket små medel och lyckas balansera på den hårfina gränsen mellan komedi och realism som alltid gör ett mycket starkt intryck. Tekniken han använder är att han agerar istället för att reagera. Ofta går han så långt att han inte reagerar alls på vad de andra rollerna säger och gör och detta tvingar publiken att jobba som galna för att försöka förstå vad som rör sig i honom. Det är en teknik man har sett Jack Nicholson driva till perfektion i många filmer. Det är naturligtvis egentligen inte rimligt att dra fram en helt annan skådespelare ur hatten för att beskriva Tjernelds prestation men de speltekniska likheterna är så påfallande att det dock är värt att peka på. Det är chanstagande skådespel i en klass för sig och mycket bra!

Samma möjligheter finns inte i Orgons roll. Det finns ingen djupt rotad ondska eller psykopati i Orgon och Lars-Gunnar Holmström är hänvisad till att spela så kraftigt det går på Orgons dåraktighet.

Orgon är pjäsens verkliga huvudperson och den som genom sin omdömeslöshet driver handlingen framåt och han blir då mest ett (nödvändigt) bollplank för Tartuffe.

Orgons sväger Cleante (Håkan Skoog) är en intressant roll. Han står för förnuftet och för att lösa konflikter med samtal och inte med konfrontation och våld. Det låter ju bra eller hur? En diplomat eller pragmatisk politiker som vi ofta träffar dem. Men långsamt växer det fram en känsla av att all hans tal om förnuft egentligen bara ska täcka över en helt grundläggande brist på civillurage. Cleante verkar vara en dribblande mes. Allt kan diskuteras. Allt kan förhandlas.

Rollen innehåller möjligheten till en aktuell och mycket vass parodi på den nutida politiska flatheten men tyvärr blir det aldrig riktigt tydligt, om detta är Håkan Skoogs intention. Jag tycker nog det är en möjlighet att utforska rollen på ett mer ovänligt och avslöjande sätt och på så sätt skapa mer bitande nutidssatir.

Pjäsens slut är som sagt helt hopplöst skrivet. Osannolikheter

Tartuffe är en religiös hycklare och bedragare - en slagkraftig kombination även i det postmoderna samhället - som har nästlat in sig i huset och fullständigt förbländar husfadern Orgon.

och kungafjäsk tävlar om herraväldet i slutet. Här finns inte mycket att göra. Ensemblen väljer att spela slutet som den parodi det är och det är roligt och fungerar.

Föreställningen drabbades av olika missöden. Först förkunnade en glad trudelutt i salongen att den lyckliga ägaren till en mobiltelefon fortfarande inte lärt sig stänga av den. Det var ingen match för skå-

despelarna. De fortsatta som inget hade hänt. De är nog vana vid det här laget. Men sen blev det svårare! Nu började även teatertekniken trilskas. Fyra gånger gick säkringarna och scen och salong draperades igen och igen i fullständigt mörker. Men skam den som ger sig. Skådespelarna skämtade med publiken i mörkret och när sen ljuset kom tillbaka backade de lite i

texten och fortsatta med förnyad energi och resultatet blev en mycket levande föreställning.

Man kunde nästan önska sig att såna avbrott förekom oftare. I alla fall tål pjäsen - som ju inte är djuptänkt och allvarsfull - att skådespelarna tar mycket direkt kontakt med publiken under spelets gång och skojar till det.

Jesper Lange